

gyak kapitalista kizsákmányolását kritizálták. Ebben a felforgató művében Cohen szinte kötelezően rúgja fel a szexuális normákat, miközben tobzódik az animális vágyakban. A vágyháromszög mint geometriai forma már eleve a *bináris oppozíció*, az egymást kizáró kettős ellentétek meghaladását jelenti. E meghaladást, határátlépést teljesíti ki Editnek, az orgiák kielégíthetetlen hősnőjének és Catherine-nek, a szent asszonynak szintézise a férfi főhős lelkében. Edit lefelé, Catherine fölfelé haladja meg az evilágot. Az immanensből metafizikailag, sorsszerűen kikíváncozó férfi számára pedig mi más jelenthetné a szabadulás útját, mint a női szentháromság követése?

S hogy miben áll ez a hármasság? A szentnek, a feleségnek és a termékenység istennőjének hagymázasa coheni egységében. A szerelmi háromszög csúcsein az emberi létezés tiszta és tisztátalan eleme fedezhető fel. Cohen alkotása egy görög szigeten született, tehát tele antik életérzéssel, mámmorral, vadsággal, szabadsággal, halállal és bűnnel. Leonard Cohen egy nagy korszak melankolikus prófétái közé tartozik. Annak ellenére, hogy a hősei vesztesek, műve az élet szépségét, feszültségét és gyönyörűségét tükrözi.

LUKÁCS ZSUZSA

(Fordította Körös László,
Cartaphilus Kiadó, Budapest, 2006,
386 oldal, 2980 Ft)

LOVAS ILDIKÓ:

***Kijárat az Adriára* James Bond Bácskában**

Minden vajdasági írónak van saját Adriája.

A kárpát-medencei literátorok privátnak vélt tengerélményüket gyakorta próbálták feldolgozni, de mióta egymás mellett több – földrajzi és szellemi – térségben íródik a magyar irodalom, a leginkább figyelemre méltó tenger-képet a délvidekiek vázolták fel. Ha a leginkább egyéni tartalommal kéklő-párálló Adria-víziókkal jelentkező kortársakat soroljuk elő, Tolnai Ottó, Domokos István és Sziveri János után most itt a szabadkai Lovas Ildikó a maga könyvajánlatával. Mintha utójátéka lenne a kötet győri Műhely Adria-számának: abban mindeképpen, hogy ez is, az is hangsúlyozottan enciklopédikus jellegű. S mintha Lovas összegezni akarta volna felmenői azúr színekkel jellemezhető tenger-elképzeléseit.

A tenger maga az enciklopédia? A kérdésre Lovas, miként a jeles elődök, igennel válaszolt – dörmögi maga elé az olvasó, amikor többszöri nekirugaszkodásra elolvasta és becsukta a könyvet, s azon gondolkodik, hogy könyvespolca melyik részére – a sülyesztőbe, a félhomályba avagy a szem előtt lévőbe – helyezze. A bármit magába emészteni képes enciklopédikusság veszélyeire gon-

dol tehát mindenekelőtt a recenzens, amikor meghozza ezt a döntést.

Lovas Ildikó ötödik kötetének – a szerzői szándék szerint – regény a műfaja. Eszerint a *Kijárat az Adriára* a vajdasági író- és szerkesztőnő második regénye. A sebpsiros borítón egyéb is olvasható: az első az alcím – *James Bond Bácskában* –, a hátsón pedig a hatásos, a főszövegből kiemelt mondat: „Szarajevóban kaptam a fiam reményét.” Ezen információk alapján mindaz, ami a kötetben foglaltatik, akár előre elképzelhető: a közép-európai irodalmi modernitásra érzékeny, a helyi életbe (saját mikrotörténetébe) alámerülő, a történelmi változásokban agyongyötört, amúgy a nemi helyzetét hangsúlyozó s a feminista szempontok sajátosságait felhasználó (a női léttől kissé távolságot tartó) nőíró aggályosan pontos reflexiói – regényként tálalva.

Kétségtelen, Lovas sikeresen homogenizált sok-sok élményanyagot, különböző esztétikai tapasztalatot, és alma-hars írói nyelvezetere, felépített szövegvilágára nem a fragmentumok különbözősége jellemző. Nyelvi univerzuma hitelesítéséhez olyan kellékeket használt, amelyeket többnyire dokumentumszerűnek találunk. Itt-ott addig is elmerészkedett, s ezek a legjobb lapok, hogy regényét csupán aprósá-

gokat egybehordó (kellően hatásosan konstruált) beszámolónak tekintse az olvasó. Végtere is e karcsú könyv egyszerre háborús történet, jó tollal megírt utazási regény, narcisztikus önéletrajz, fondorlatos detektívstori, politikai és esztétikai vitairat, amerikai módon szerkesztett esszé, maximák gyűjteménye, szerelmi história, azaz valamennyi, a 20. században alkalmazott műfaj konglomerátuma, így nem indokolt az enciklopédikus jelleg mibenlétét kutatni. De az okát sem. S ha mindezt nem, akkor azt sem – mert evidens –, miért az író lágy iróniája, melynek ilyen használata az egyéb nőírók nem éppen kidolgozott sajátja. S azt sem, miért nem kerültek rögzítésre ebben a műben hősiés dolgok.

A regény emblematisz helyezettű hőse, James Bond, a 007-es ügynök Bácskában nem talált semmit, ami megbízói – a valódi megfigyelők – számára érdekes volna. Túl azon, hogy miként bimbóznak a szépséges hajú nők, hogyan kell nemet inten, az automatizmusokból miként szerveződik meg egy nap, egy év avagy az emberi élet, s milyen határozatok születnek egy kongresszuson, nem történik semmi történelmi. Lovas pedig éppen erre az érdektelenségre, s annak mélyén a puhán elvackolódott semmire talált rá.

S e megnyugtatóan szétszórózt déli, természet-szagú minden-ségben – furcsa a világ – annak a vég-telenségnek az ünneplése történik, amit jobb szó híján tengernek neve-zünk. E regényt pedig bizvást te-kinthetjük olyan kisenciklopédiá-nak, amelyben a fortyogó esemé-nyek ellenére is a változatlan tengerre vonatkozó képzetek – mintha sok folyam, folyó és patak jóvoltából – sodródtak és gyűltek össze.

GÉCZI JÁNOS

(Kalligram Kiadó, Pozsony, 2005,
286 oldal, 2000 Ft)

LAJTA ERIKA:

A Pompadour szocialista brigád

Lajta Erika kötetét kézbe véve a har-sány, már-már ponyvás borító és a fülszöveg helyére illesztett, kissé is-kolásra sikerült szerzői bemutatko-zás miatt némi előítélet támadhat bennünk. A Móra Kiadónál gyer-mekkönyvekkel debütáló, majd a Magyar Naplónál „felnőtt” prózával is bemutatkozó Lajta Erika eddig – ahogyan ő maga fogalmaz – „az iro-dalmi nyilvánosság számára még meg sem született”. Ha azonban ez így van, már most le kell szögez-nünk: (1) ezzel a kötetével minden

kétséget kizáróan megszületettnek nyilváníthatja magát; (2) a fent ecse-telt előítéletek az első novella elolva-sása után szertefoszlának, mintha nem is lettek volna.

A kötet tagolása alapján azt kel-lene hinnünk, hogy négy különálló elbeszélésciklussal van dolgunk. Ez azonban annyiban megtévesztő, hogy noha az első és utolsó ciklus darabjai valóban szabályos novellák-nak tekinthetők, a *Málna és ecet* cí-mű, önéletrajzi ihletésűnek tetsző el-beszérlésfolyam akár kisregényként is értelmezhető, a *Here az anyaméhben* pedig inkább töredékgyűjtemény-ként. A nyitó novellák már vázolják Lajta fő érdeklődési körét, vagy ahogy ő fogalmaz, „kedvenc köze-gét: a létező szocializmust”. A gyer-mek- és kamaszéveit a fent nevezett érában végigélő szerző azt a hiányt pótolja, amely – tiszteletre méltó ki-vételektől eltekintve – a rendszervál-tás utáni magyar irodalom egyik fá-jó hiányossága. Ő ugyanis veszi a fá-radságot, és visszatekint a múlt rendszerre, amelyet aztán irodalmi eszközökkel fel is dolgoz. Teszi ezt úgy, hogy az aktuálpolitikától meg-részegült legelvetemültebb politikai aktivista sem tudna belekötni. Lajta Erika hozzáállása és megállapításai ugyanis nem politikai vagy erkölcsi természetűek; nem eszméssel dobá-lózik, hanem „humor-bonbonok-kal”. Úgy láttatja a maga abszurditá-sában a kor minden egyes torzulását, hogy nem a rendszerre koncentrálni,